

Trybunał w Strasburgu po raz pierwszy zajmie się sprawą wygaszenia kadencji sędziego wybranego do KRS. HFPC składa opinię przyjaciela sądu

Helsińska Fundacja Praw Człowieka skierowała do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka opinię przyjaciela sądu w sprawie Grzęda przeciwko Polsce. Sprawa dotyczy wygaszenia kadencji sędziego wybranego do Krajowej Rady Sądownictwa, bez zapewnienia mu prawa do sądu. Podstawę do takiego działania stanowiła kontrowersyjna ustawa z grudnia 2017 r., wprowadzająca nowe zasady wyboru 15 sędziowskich członków KRS.

Skarżący, Jan Grzęda, jest sędzią Naczelnego Sądu Administracyjnego. W styczniu 2016 r. został wybrany na członka KRS. Zgodnie z Konstytucją, jego kadencja powinna trwać cztery lata, jednakże w grudniu 2017 r. Sejm uchwalił ustawę, która wygasza kadencję wszystkich sędziowskich członków KRS. Twórcy ustawy uzasadniali ten krok koniecznością wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 czerwca 2017 r., w którym za niekonstytucyjne uznano przepisy regulujące zasady wyboru członków KRS przez środowisko sędziowskie oraz wprowadzające indywidualną kadencję wybieralnych członków KRS. Nowa ustawa wprowadziła całkowicie odmienny model wyboru sędziów do KRS – odtąd mieli oni być wybierani nie przez innych sędziów, lecz przez Sejm. Ze względu na to, że ustawa nie zapewniała odwołanym członkom KRS żadnych środków zaskarżenia, sędzia Grzęda zwrócił się bezpośrednio do ETPC, składając skargę opartą na zarzucie naruszenia art. 6 ust. 1 (prawo do sądu) i art. 13 (prawo do skutecznych środków odwoławczych) EKPC.

HFPC pisze do Trybunału w Strasburgu

W swojej opinii przyjaciela sądu, HFPC odniosła się do trzech istotnych problemów występujących w sprawie:

- kwestii nieodwoływalności sędziów-członków KRS,
- zgodności wygaszenia kadencji bez zapewnienia drogi sądowej ze standardami praworządności,
- niemożności uznania, w obecnych realiach, skargi konstytucyjnej za skuteczny środek ochrony prawnej.

Fundacja wskazała, że ani Konstytucja, ani przepisy ustawy obowiązujące w dniu wyboru skarżącego, nie zezwalały na odwołanie sędziego wybranego na członka KRS. Co więcej, w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego skrócenie kadencji konstytucyjnego organu byłoby dopuszczane jedynie w wyjątkowych przypadkach.

Odwołanie sędziego z KRS bez zapewnienia mu drogi sądowej było niezgodne z zasadami praworządności, gdyż razem z innymi zmianami wprowadzonymi ustawą z grudnia 2017 r., doprowadziło do naruszenia niezależności Rady, a tym samym, mając na uwadze istotne kompetencje KRS, negatywnie wpłynęło także na niezależność sądownictwa. W tym zakresie HFPC zwróciła uwagę m.in. na niedawny wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE, w którym wskazano, że fakt, iż obecna KRS została ukonstytuowana po uprzednim wygaszeniu kadencji wcześniejszych członków sędziowskich jest jednym z czynników, które należy wziąć pod uwagę oceniając niezależność Rady oraz jej wpływ na niezależność sądownictwa. Fundacja podkreśliła także, że wygaszenie kadencji członków KRS nie może być uzasadnione dążeniem do wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego z czerwca

2017 r., gdyż TK wcale nie wskazał w nim, że członkowie KRS wybrani na podstawie przepisów uznanych za niekonstytucyjne muszą zostać natychmiast odwołani. Ponadto, wyrok ten może budzić kontrowersje, choćby z tego powodu, że został wydany z udziałem dwóch nieprawidłowo wybranych osób.

Wreszcie, odnosząc się do skuteczności skargi konstytucyjnej jako środka ochrony prawnej, HFPC podkreśliła, że w obecnych realiach – mając na uwadze szeroko analizowane problemy z udziałem w składach orzekających nieprawidłowo wybranych osób, nieprawidłowości w zakresie przydzielania sędziów do rozpatrywania poszczególnych spraw oraz znaczący spadek liczby wydawanych orzeczeń – skarga nie może już być uznawana za mechanizm efektywny. Co więcej, nawet niezależnie od tych problemów instytucjonalnych Trybunału Konstytucyjnego, w analizowanej sprawie skarga nie zapewniłaby odwołanym członkom KRS żadnej ochrony, bo nie umożliwiłaby przywrócenia ich na poprzednio zajmowane stanowiska w Radzie.